

Рудецька Ю. Є.

МЕТАФОРА У ТВОРАХ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА

Метафора є образним висловлюванням, у якому ознаки одного предмета або дії переносяться на інший за подібністю. Характер подібності, яку покладено в основу метафори, є різноманітним:

1. Зовнішня подібність різних об'єктів – за формою і загальним виглядом (вогняні сузір'я – помідори на городі поміж картоплею), місцем розташування (голова колони), кольором (бронзова шкіра), звуками (барабанити в двері), особливостями руху, пересування (черепашача швидкість), функціями (повітряний флот), кількістю (легіони школярів);
2. Подібність фізіологічних і психологічних вражень від сприйняття різних:
 - 1) синестезичні метафори, що виражаються через фізіологічні асоціації між даними різних відчуттів у межах п'яти каналів сприйняття. Така метафора будується на основі тактильних відчуттів: гострий (запах, звук, блиск), м'який (голос, світло, рух), теплий-холодний (колір, світло, голос); у термінах: м'який – твердий (звук, знак); зорових: високий-низький (звук), срібний (сміх), бриніти (про блиск, яскравий колір і про дзвінкий, голосний звук), луна (відбиття світла і відлуння); слухових: крикливий (одяг), кричати (з вітрини «кричали смачні пиріжки») тощо
 - 2) переноси від сфери конкретного фізичного світу до недоступних для безпосереднього чуттєвого сприйняття сфер психологічного та соціального життя, абстрактних відношень, тобто концептуальна метафора (чорти на дорогах крутять, вітер щодня потроху вигортає), зокрема від простору до часу (довгий день, відрізок часу), на рівні прийменників, порівняймо: через дорогу, через день, від дому – від страху і т.п.

Григор Тютюнник використовував у своїх творах як просту метафору, так і розгорнуту. До простої метафори митець звертався частіше, ніж до розгорнутої: ошкірені зуби; почало розгодинюватися; шарити гуму; ожередами соломи; дихали трухлявиною; полум'я хмар; поринало сонце; розбубнявіли сучків; списаним офіцером. Іменникова метафора в оповіданнях автора зустрічається у вигляді бінарних метафоричних утворень: мережива тіней, полум'я хмар, в'ялої бугили. Прикметникова метафора представлена такими конструкціями: біліє опалий цвіт; якимись муркотливими словами; шпаркий вітер затикає; втирає шкарубким пальцем; крута пилюга; глеїстими берегами; старе чересло; бляшану зірку тощо. Серед прикладів дієслівної метафори можна назвати: плащ напнувся; милиці вгрузали; сіріла курявичка; стриміли жаби; у колодязі споночіло; викорчувувалася хмара; креснула блискавка; торохнув грім; торгикав ворітьми; оповила темінь; рипіти терпугом; бадляв камеру; шарити гуму тощо.

Явище синестезії у своїй творчості письменник використовував не часто, зазвичай така метафора будувалася на тактильних відчуттях: терпкі ~~смоляні очі; цвілі по кутках не видно; червоно-виблискують скирби; біліє~~

опалий цвіт тощо. Автор використовував концептуальну метафору з метою зображення внутрішніх пристрастей, «настрою» природи, часу та простору: поринало сонце; чорним валком річка; грається сонце; сонце навзаходи.

Робота виконана під керівництвом доц. кафедри українознавства і політології Сукачової Г. П.